

STEFNUSKRÁ
SAMTAKANNA

1977

**STEFNUSKRÁ
SAMTAKA FRJÁLSLYNDRA
OG VINSTRIMANNA**

Samþykkt á landsfundi SFV 27. nóv. 1977

FORMÁLI

Stofnundur Samtaka frjálslyndra og vinstri manna setti flokknum ekki formlega stefnuskrá, heldur var þar afgreidd stjórnmaláflýsing, sem fjallaði jöfnum höndum um grundvallarsjónarmið og markaði afstöðu til mála og viðfangsefna sem efst voru á baugi á stofnárinu 1969. Við svo búið sat þangað til á síðasta ári. Þá var samþykkt á flokksstjórnarfundum sem stóð 5. og 6. mars 1977 tillaga flokksmálanefndar um að kosin skyldi nefnd „til að semja drög að nýrri, ýtarlegri stefnuskrá fyrir Samtök frjálslyndra og vinstri manna.“ Nefndin sem flokksstjórnarfundurinn kaus til að vinna þetta verk skilaði störfum á landsfundum 25. til 27. nóvember 1977. Afgreiddi landsfundurinn einum rómi þá stefnuskrá sem hér er birt.

Með stefnuskránni markaði Samtökin stöðu sína á sviði íslenskra stjórnmála. Þar geta landsmenn séð hvað Samtökin vilja og hvert hlutverk samtakaflóks ættar flokknum. Framkvæmdastjórn ákvað að gefa stefnuskrána út í handhægum bündingi í því skyni að auðvelda þeim mörgu sem Samtökin telja sig eiga erindi við að taka afstöðu til flokksins og stefnumála hans. Samtökin heita á alla sem athyllast stefnu þeirra og markmið að koma til liðs við flokkinn. Á undirtektum við þá áskorun veitur, hversu Samtökunum auðnast að hrinda áleiðis stefnumálum sem gerð er grein fyrir í stefnuskránni.

Reykjavík í febrúar 1978,
Framkvæmdastjórn Samtaka frjáls-
lyndra og vinstri manna.

ÚTGÁFA:
Framkvæmdastjórn SFV
Hönnun:
Einar Þ. Ásgeirsson

SETNING OG PRENTUN:
Offsettækni s. f.
FILMUVINNA:
Prentmyndastofan h. f.
BÓKBAND:
Amarfell h. f.
REYKJAVÍK 1978

Hlutverk Samtakanna

Samtök frjálslyndra og vinstri manna hafa það meginhlutverk að efla jafnaðarstefnu og samvinnuhugsjón í íslensku stjórn málafrí og þjóðfélagsháttum og vinna að úrlausnum þjóðmála í anda þeirra stefnumíða, en gegn auðdrottun, misrétti og undirokun í hverri mynd.

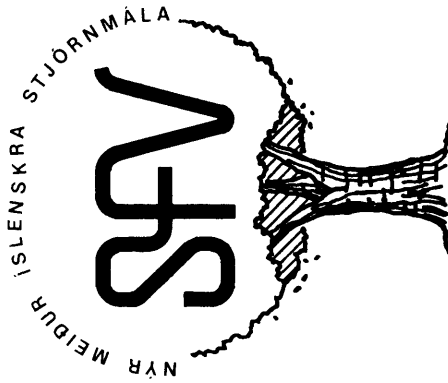
Þetta hlutverk telja Samtökin vænlegast að rækja með því að beita sér fyrir endurnýjun íslensks flokka kerfis á þann veg, að vinstra fólk í landinu — þeir sem aðhyllast félagshyggju jafnaðarstefnu og samvinnuhugsjónar — nái samstöðu til átaka í einni stjórn málahreyfingu, sem verði þess megnug að fara með stjórn landsins í anda þessara samtvinnuðu grundvallarhugsjóna, gegn valdakerfi auðhyggju og serréttinda, í sökn þjóðarinnar að félagslegum markmiðum á leiðum þjóðfrelsis, jafnréttis, lýðræðis og velmegunar.

Samtökin telja, að mikilvæg forsenda slíkrar samstöðu vinstri manna í landinu sé nýtt gildismat lífsgæða og lífshamingju í samræmi við hraðfara breytingar á lífsháttum og menningu þjóðarinnar og ný viðhorf í skiptum við umheiminn. Gildir þættir í því endurmati eru viðbrögð við vandamálum af völdum orkukreppu, hraefnaskorts og auðlindaburðar í heiminum annars vegar og verndun umhverfis landsmanna, eigin auðlinda, náttúrufars, þjóðmenningar og

þjóðfrelsis hins vegar, samfara markvissri þróun í menntunarpeldi þjóðarinnar, sem geri hana næma fyrir verðmætum menningar, félagsþroska, sjálfsbjargar og lýðræðis. Í þessu nýja gildismati er öðru mikilvægara, að þjóðin kappkosti að notfæra sér lífsgæðaframbod nútímans eftir lögmálum lífshyggjunnar, sem rúmi í senn virðingu fyrir frelsi einstaklingsins til orða og athafna og samfélagsstöðgæði, þannig að þetta tvennt fari saman í skiptum manna.

Samtök frjálslyndra og vinstri manna lita á það sem aðalverkefni sitt að laða vinstra fólk, félag þess og flokka, til samstarfs í stjórn málum þjóðarinnar á þessum hugsjónagrundvelli félagshyggjumanna, svo að slík þjóðmálatyking myndi stjórn málafrí, sem ráðið geti stjórn landsins og þróun þjóðfélagsins.

Samtökin vilja vinna að framgangi sameiginlegra eða skyldra hugsjóna vinstri manna eftir þessari stefnuskrá.

Einstaklingur og samfélag

Mannréttindi

Frumskylda lýðræðisþjóðfélags er að tryggja þegnum sínum almenn mannréttindi. Í almennum mannréttindum felst að nútímaskilningi, auk hefðbundinna þegnréttinda í lýðræðislandi, réttur til þroskavænlegs uppeldis í æsku, til menntunar, vinnu, tryggjar afkomu, öryggis, upplýsinga um opinber mál, lýðræðislegra áhrifa á framvindu lífsskilyrða og þjóðfélagshátta, til eðlilegs fjölskyldulífs, tómstunda og félags- og menningarlífs. Í íslensku þjóðfélagi ríkir stjórnarframsleg lýðræði, en þjóðfélagið hefur þróast þannig, að almenn mannréttindi þúa í raun við ýmsar hömlur og takmarkanir.

Uppeldi og menntun

Þjóðfélaginu ber að veita þegnum sínum þroskavænleg og jöfn skilyrði til uppeldis og menntunar. Á þessu sviði hefur nokkuð áunnist á síðari árum, svo sem með setningu og framkvæmd laga um grunn-skóla. Úrbætur eru þó aðkallandi á ýmsum sviðum.

Dagvistun barna á uppeldisstofnunum með sérmenntuðu starfslíði er í þéttbýli nauðsynleg viðbót við grundvallaruppeldi heimilanna. Afturkippur hefur komið í þróun dagvistunar, sem á undir högg að sækja vegna neikvæðrar afstöðu handhafa ríkisvaldsins. Hér

þurfa að eiga sér stað straumhvörf með átaki í byggingu dagvistunarheimila, svo og breytingum á vinnu-tilhögun, sem greiði fyrir jafnari verkaskiptingu foreldra um uppeldið.

Efla þarf menntun fóstra og kennara á öllum skólastigum og koma á hana samræmdu heildarskipulagi. Hraða þarf uppbyggingu grunnskólakerfisins og styrkja samfélagsþekkingu og neytendafraeðslu. Bryna nauðsyn ber til að auka og bæta verkmenntun, svo og fullorðinsfræðslu og endurmenntun, og treysta tengsl skóla og atvinnulífs. Aukinn stofnkostnaður, sem þetta krefst, skilar sér skjött aftur í auknum atkakstri vinnunnar og traustara jafnvægi í atvinnulífinu. Hlúa ber að æðri menntun og auka rannsóknarstarfsemi, einkum í þágu nýrra framleiðslugreina, sem stuðlað geta að fjölbreyttara atvinnulífi.

Þúa þarf svo um í hvívetna, að aðstaða barna og ungmenna til menntunar sé jöfn í reynd. Þetta krefst þess annars vegar, að jöfnuð séu menntunarskilyrði alitra hópa þjóðfélagsins, hvað sem liður búsetu, stétt og efnahag, og hins vegar, að boðin sé fram aðgengi-leg menntun á sem flestum sviðum, þannig að hver geti fundið nokkuð við sitt hæfi.

Húsnæðismál

Þegar skólamenntun eða starfsþjálfun lýkur leitar ungt fólk sér atvinnu, og heimili er að jafnaði stofnað um svipað leyti. Eins og nú er ástatt í íslensku þjóðfélagi, er það einmitt á þessu skeiði ævinnar sem þegnarir verða fórnariömb óréttlátsefnahagskerfis. Auðstéttin og valdhafar hennar hafa sökk þjóðfélaginu niður í magnaða verðbólgu. Forréttindaöflin

telja hag sínum vel borgið í þjóðfélagsástandi, er færir verðmæti þangað sem vald og auður er fyrir. Ungu fólkid veit, að fyrsta skilyrðið til að sjá hag sínum borgið er að eignast þak yfir höfuðið. Stúðlar þetta að óeðlilega örri eftirspurn eftir fé til húsbýgginga og húsaúpa til einkaafnota, og í kjölfarið siglir geigvænleg skuldabyrði með tilheyrandi vinnubrælkun, áhyggjum og þar með skertum uppeldisskilyrðum barna þeirra foreldra, sem í slíku þurfa að standa. Jafnframt ýtir svo skuldabyrðin og steinsteypuþjárfestingin undir enn aukna verðbólgu.

Þessi vitahringur verður ekki rofinn nema með röt-tækri stefnubreytingu. Brynast er, að ríkisvaldið hafi forgöngu um heildarstjórn á fjármögnun íbúðabýgginga í þágu almennings, þannig að félagslegt framtak í húsnæðismálum sitji fyrir opinberri fyrirgreiðslu og folki verði gert kleift að eignast íbúðir sínar smátt og smátt á löngum tíma. Opinberar ráðstafanir til að greiða fyrir bættri nýtingu eldra húsnæðis geta dregið verulega úr þjóðhagslega óhagkvæmum fjárfestingarhraða í húsbýggingum.

Aðkallandi er, að sett verði lög sem kveði á um réttarstöðu leigutaka og leigusala íbúðarhúsnæðis.

Atvinnuskilyrði

Réttur til vinnu er grundvallaratriði í réttláttu þjóðfélagi. Þótt hann hafi verið sæmilega tryggur um skeið, vofir sú hætta yfir, að auðstétt og valdhafar á hennar bandi reyni að leysa efnahagsvanda, sem að þeim stöðjar, með ráðstöfunum er bjóða heim atvinnuleysi. Í þessu efni þurfa samtök launþega að vera vel á verði.

Full atvinna nægir þó ekki til að tryggja góða af-

komu launþega. Ísland er láglaunaland, þar sem afkoma stórs hluta launafólks er slæm og jafnvel afleit, einkum miðað við vinnuálag. Veidur þessu mægt, meðal annars óhöflegur gróði, sem auðstéttin, einkum sá hluti hennar sem fæst við meiriháttar viðskipti, rakar saman í skjóli fjármálasþillingar, ranglatts skattakerfis og efnahagslegs stjórnsýslis af hálfu valdhatanna. Sömu leiðis hefur ríkisvaldið farið gálauslega með fé, svo sem með því að festa tugi milljarða í stóriðju, sem vafasamt er að skili nokkru sinni eðlilegum arði. Loks er afköstum og framleiðni ábótavant í mörgum starfsgreinum.

Leiðin til að ráða bót á þessu ófremdarástandi er í fyrsta lagi að breyta svo til bóta pólitískum valda-hlutföllum í landinu, að ríkisvaldið verði launþegum hlíðhollt og efnahagslega ábyrgt; í öðru lagi að efla þannig samtök launþega, að þau verði fær um að veita markvissa forustu og leiðsögn; í þriðja lagi að gæta starfsaga og framleiðni; og í fjórða lagi en ekki sist að hamla gegn spillandi eyðsluhugsunarhætti og hófleysi í eftirsókn eftir lífsgæðum, sem dafnað hafa með þjóðinni á undanförmu verðbólgu tímabili, en hjóta að bitna harðast á verkajýð og launþegum, ef ekki verður lát á.

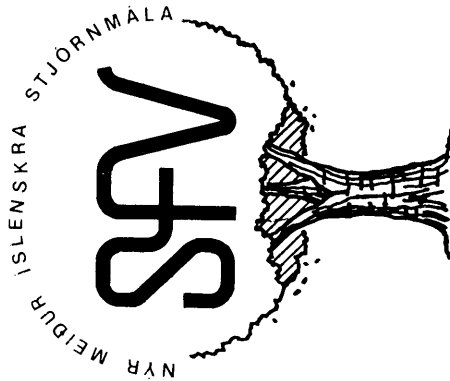
Atvinnulyðræði

Atvinnulyðræði er vanþróað í íslensku atvinnulífi og þjóðfélaginu öllu. Þó er það mikilvægur þáttur lýðræðis, að menn taki þátt í að móta þau skilyrði, sem ríkja þar sem menn neyta starfsorku sinnar og eigi hlut að vali verkefna og leiða. Í þessu efni þarf að brjóta í blað. Byrja skal í skólakerfinu, þar sé grunnur lagður og fyrsta reynsla fengin af virkri, lýðræðislegri

þátttöku. Jafnframt sé lýðræði eflit á öðrum sviðum þjóðfélagsins, einkum með þátttöku starfsmanna í stjórn fyrirtækja, bæði í opinberum rekstri og einkarekstri. Launþegasamtök þurfa í þessu efni að knýja á um framkvæmdir.

Upplýsingaskylda stjórnvalda

Rétturinn til að fá raunsanna vitneskju um stjórn og gang mála er almenningi nauðsyn, eigi lýðræði að þrifast í þjóðfélaginu. Á þessu sviði er mörgu ábótavant. Leynd er algeng í opinberum stofnunum. Hættulegust er hun, ef hún dregur hulu yfir mismunun þegnanna og annað þjóðfélagslegt ranglæti. Nauðsyn ber til að auka almenna upplýsingaskyldu til þjóðarinnar á öllum sviðum opinberrar umsýslu og tryggja framkvæmdina með löggjöf.

Búseta og lífsskilyrði

Lýðræði og valddreifing

Lýðræði sem meginmark í íslenskum stjórnarháttum er í sjálfu sér ævarandi markmið, sem ræðst af breyttum þjóðfélagsaðstæðum á hverjum tíma. Keppa ber að því, að lýðræði sé virkt, þannig að það veiti öllum jafnan rétt til áhrifa á ákvarðanir, sem varða landsmenn sameiginlega, svo hvorki atvinnna, búseta né önnur þjóðfélagsleg aðstæða mismuni mönnum í þessu efni. Sporna þarf gegn því af fremsta megni, að menn geti í kratti fjármálastyrks öðlast stjórnvald, sem með þeim hætti geti safnast á fjarra hendur.

Nauðsynlegt er því að dreifa valdinu, bæði til þess að sjónarmið margra fái notið sín, og ekki síður svo að byggðarlög og þaðan af heldur heilir landshiutar séu ekki settir hjá. Unnt er að stuðla að þessu með því að efla stjórnir byggðarlaganna og gera þær óháðar ríkisvaldinu en nú er.

Full ástæða er til að endurskoða skiptingu valds og verkefna milli sveitarfélaga og ríkis í því skyni að koma þar á betra jafnvægi en nú ríkir. Hæfileg dreifing valds á að aftra því að stjórnvaldi sé beitt í eiginhagsmunaskyni. Gæta verður þess sífellt, að allir njóti sama réttar gagnvart ríkisvaldinu, svo og að allir séu jafnir fyrir lögnum. Reisa ber skórður við því, að fjármávald á vegum opinberra aðila — svo sem forstaða banka og fjárfestingarsjóða — og pólitískt vald sé á einni hendi.

Ennfremur ber að draga skýra markalínu á milli dómvaldsins og annarra þátta ríkisvaldsins og efla jafnframt sjálfstæði þess. Skipun dómara verði ekki á hendi hins pólitíska valds, heldur falin sérstakri skipunarnefnd, sem geri bindandi tillögur til veitingarvaldsins. Þá verði dómvaldið og réttargæslukerfið gert skilvirkara og hæfara til að fást við nýja málaflokka, sem þróast hafa í nútíma þjóðfélagi.

Byggðajafnvægi

Nauðsyn ber til, að byggileg svæði um land allt haldist í byggð og atkoma þegnanna sé svo jöfn, að ekki sé eint til byggðaröskunar. Ríkisvaldið verður að hafa með höndum það hlutverk að jafna aðstöðuna. Með tilliti til þess þarf að vanda vel skiptingu valdsins. Jöfnunarhlutverkið byggir á því, að tekið sé tillit til hvors tveggja, þeirra sem njóta hags af jöfnuninni og samfélagsins í heild. Þessa viðmiðun hefur hins vegar skort í svonefndri fyrirgreiðslupólitík, sem bæði hefur tilhneigingu til að valda mismétti og torveldar heildarsjóm fjárfestingarmála.

Jöfnunarhlutverk ríkisvaldsins getur komið fram með ýmsu móti, svo sem ráðstöfunum opinberra sjóða, stýringu á ríkisframkvæmdum, tekjulindum sveitarfélaga og síðast en ekki síst beitingu áætlanagerðar við ríkisbúskapinn, sem er ómissandi hjá fámennri þjóð í strjálbýlu landi.

Afkoma

Ísland er harðbýlt og framleiðsla þjóðarinnar einhæf. Afkoma þegnanna byggist á því, hvernig til tekst

með þá framleiðslu, sem seld er úr landi, og þar eru sjávarafurðir meginuppistada og verða um langa framtíð.

Greiðasta leiðin til aukins afkomuöryggis er að gera útflutningsvörur fjölbreyttari. Þar verður iðnaður að koma til skjalanna, og efling hans er einnig greiðasta leiðin til að sjá vaxandi fólksfjölda fyrir arðbærum verkefnum. Því þoli engi bið að skapa iðnaði landsmanna, jafnt þeim sem framleiðir fyrir erlendan markað og þeim sem sparar innflutning, hljóðstæð rekstrar- og skilyrði og erlendir keppinautar njóta. Fullvinnsla innlendra hráefna verður að vera höfuðverkefni í íslenskrum iðnþróun næstu ára.

Eins og markaðsaðstæðum er nú háttað, verður fyrst og fremst að miða matvælaframleiðslu landbúnaðarins við innlendan markað. Nýjar búgreinar geta orðið landbúnaðinum og viðhaldi byggðar í sveitum mikilvæg stöð. Slíkt krefst vaxandi verkaskiptingar bænda, eftir því hversu landkostir henta hverri búgrein.

Iðnvæðing og sérhæfing í búskap kalla á yfirgrípsmikla og vandaða áætlanagerð, ef afstýra á afkomumisræmi og byggðaröskun.

Menningarstarfsemi

Kosta ber kapps um, að aðstaða til að njóta menntunar og menningarstarfsemi sé jöfnuð eins og fóng eru á eftir búsetu. Þessi þáttur þjóðlífsins þarf að vera í stöðugri endurskoðun vegna breyttra háttá.

Í fámennu landi og strjálbýlu skiptir höfuðmáli, að hver þegn sé sem best úr garði gerður af hálfu samfélagsins. Heildarskipulagning framhaldsmenntunar með sérstöku tilliti til strjálbýlisins er því brynasta verkefnið í fræðslumálum eftir að grunnskólalög hafa

verið sett og framkvæmd þeirra hafin. Búa verður í huginn fyrir simenntun og hlyna að starfsemi frjálsra félagsamtaka.

Styrk af opinberu fé við menningarstarfsemi strjálbýlisins ber að auka og skipuleggja þannig, að fjárframliögin komi að sem drygstum notum og stuðli að því, að byggðarlög takist sameiginlega á við verk-efni, sem væru þeim ofviða hverju í sínu lagi. Ráða verður bót á því ástandi að vinnulag hindri fólk í að njóta menntunar og menningarþátttöku. Brynasta verkefnið á því sviði er í sveitunum, þar sem nútíma búskaparhættir hafa gert menn svo bundna búum sínum, að hætta er á, að menningarstarf og menningarhlutverk sveitanna fari forgörðum, til óbætanlegs tjóns fyrir íslenska þjóðmenningu.

Orkumál

Vart verða ofmetin þau hlunnindi Íslendinga að búa við ógrynni ónotaðra orkulinda í orkusveltandi heimi. Fengin reynsla færir þó heim sanninn um, að miklu varðar, að staðið sé af hagsýni að vinnslu og dreifingu orkunnar.

Forusta Íslendinga í nýtingu jarðhitans til húshitunar í stórum stíl skapar að öllu eðlilegu ákjósanleg skilyrði til að beisia hann einnig í þagu margvíslegs iðnaðar og raforkuframleiðslu. Þar verður þó að gæta þess að ætla nógan tíma til rannsóknar og undirbúnings, áður en í framkvæmdir er ráðist.

Vinna verður markvisst að því að tengja landið allt í eitt orkuveituvæði og styrkja dreifiliður svo raforkan komi að sem fyllstum notum. Markmiðið er, að landsveita geti boðið dreifiveitum orku við sama verði hvar sem er í landinu.

Gjalda skal varhug við að ráðast í stórvirkjanir, sem fjármagnaðar eru einvörðungu af erlendu lánsfé og við það eitt miðaðar að framleiða orku fyrir stóriðju. Virkjunarframkvæmdir ber að miða við innlendir þarfir fyrst og fremst og smærri virkjanir eiga fullan rétt á sér. Sé um að ræða orkusölu til erlendra aðila, má ekki verðleggja hana undir kostnaðarverði.

Sveitarfélög

Taka ber til endurskoðunar skiptingu landsins í hreppa og sýslur. Hreppar eru margir of litlar einingar til að ráða við framkvæmdir og felagslega þjónustu. Skiptinguna ber að endurskoða með það að leiðarljósi, að byggðirnar verði áfram samstæðar heildir, en styrkari til átaka.

Þar sem staðhættir leyfa, gætu núverandi sýslur orðið minnstu einingar byggðastjórnar. Sýslur og kaupstaðir myndi síðan fylki, sem falli saman við núverandi kjördæmi og standi að sameiginlegu fylkisþingi.

Kosningar og kjördæmi

Kosningafyrirkomulagið, sem nú tókast, stuðlar að óhóflegu flokksræði. Listakosningar eftir gildandi reglum hafa í för með sér, að frambjóðendur í efstu sætum hjá stærri flokkunum eru í rauninni sjálfkjörnir. Á þessu þarf að verða sú breyting, að kjösendur geti ráðið með atkvæði sínu, hverjir kosningu hljóta af lista, sem þeir greiða atkvæði.

Jafnframt því, að kjör alþingismanna er gert persónulegra, þarf að jafna áhrif atkvæða í kjör-

dæmum frá því sem nú er. Til þess að komast hjá tíð-
um kjördæmabreytingum, er æskilegt að setja reglu
um vægi atkvæða í strjálbýliskjördæmum annars
vegar og þéttbýliskjördæmum hins vegar, og ákveða
hversu mikið frávik frá þeirri reglu skuli þurfa til að
þingsætatala kjördæmis breytist. Þá verður að tryggja
með lagabreytingu, að stjórn málaflokkar, sem ná
ákveðnu lágmarkshlutfalli atkvæðamagns í alþingis-
kosningum, hijóti fulltrúa á Alþingi.

Hagstjórn við takmarkaðar auðlindir

Auðlindir

Hagróun ræðst nú af því, að nýting óendurnýjan-
legra auðlinda jarðar er komin á það stig, að þurrð á
þeim eða vaxandi vinnslukostnaður setja almennum
hagvexti mun þrengri mörk en gerðist í upphafi tækni-
aldar. Samtímis verður óhjákvæmilegt að jafna
afkomu ríkra þjóða og fátækra, eigi ekki að koma til
stórfelldra átaka um skiptingu lífsgæða.

Þessar almennu aðstæður segja til sín á Íslandi
eins og annarsstaðar hvað aðfluttar vörur varðar. Á
móti kemur, að Íslendingar eru flestum þjóðum betur
settir að því leyti, að landið er gætt orkulindum sem
endurnýjast af sjálfu sér og ekki eru enn nýttar nema
að litlu leyti, og landið og hafíð umhverfis það eru,
ef rétt er á haldið, óþrjótandi matarbúr, sem geta af
sér aturðir, er vaxa að verðmæti eftir því sem torveld-
ara verður víða annars staðar að auka framleiðslu
eggjahvítuauðugrar fæðu, nema með vaxandi tilkostn-
aði.

Í þeim heimi hagstjórnar við takmarkaðar
auðlindir, sem við blasir, eru Íslendingar því meðal
þeirra þjóða, sem best eru settar að sjá sér farborða
og forðast áföll af breytingu frá hömlalausri rányrkju
náttúrunnar til skipulegrar nýtingar takmarkaðra nátt-
úrugæða.

Nýting fiskstofna

Íslendingar báru gæfu til að ryðja brautina fyrir þá stefnu í hafréttarmálum, að strandríki sé best trúandi til að hafa með höndum nýtingu og varðveislu á lífandi auðlindum hafsins á breiðu beltí meðfram ströndum sínum. Fyrir atbeina Íslands og annarra strandríkja er þessi stefna nú viðurkennd grundvallarregla á alþjóðavettvangi.

Hvað Ísland varðar kom útfærsla fiskveiðilögsögunnar í síðustu lög: stofnar sumra helstu nytjafiska voru ýmist hrundir niður í óveiðanlegt lágmark eða svo ofveiddir, að sami háski vofir yfir þeim.

Friðunaraðgerðir og fyrirkomulag veiðiheimilda til þessa bera vott, að Íslendingar hafa verið að breifa sig áfram á okunnum slóðum. Ljóst er, að við svo búið má ekki standa, heldur ber bryna nauðsyn til að móta heildarstefnu, þar sem mið er jöfnum höndum tekið af því hver afrakstur einstakra stofna sjófangs má vera og hversu unnt er að hagnýta leyfilegan afla á þann hátt, að haldið sé uppi eðlilegri atvinnu í öllum byggðarlögum og sjávarafurðirnar, sem óhætt er að veiða, gefi þjóðarþúinu hámarksafrakstur á hverjum tíma.

Fjárhagsleg ábyrgð og tæknilegt frumkvæði einstakra rekstraraðila í útgerð og fiskvinnslu eru forsendur fyrir bættum rekstri þessara greina, en meðan ekki er unnt að auka afla þýðingarmestu nytjafiska vegna stofnræktarráðstafana, verða stjórnvöld að hlutast til um, að takmarkaður afli dreifist svo á landshluta, að ekki komi upp alvarlegt misræmi eftir hér. uðum í afkomu og atvinnuframboði.

Markaðsstefna verður að vera sveigjanleg, svo ætíð

sé unnt að hagnýta hagstæðasta verðlag, sem býðst á hverjum tíma, eftir því sem tillit til öruggis af fóstum mörkuðum gefur svigrúm til. Því ber að hverfa frá einkaleyfum til útflutnings sjávarafurða af stjórnvalda hálfu og hindra í þess stað undirboð með ákvörðunum lágmarksverðs til útflutnings eftir mati á markaðsaðstæðum.

Hagstjórn

Sjávarafurðir, uppistaðan í útflutningi landsmanna, sveiflast mjög í verði í heimsmarkaði eins og önnur matvæli. Mikil skortir á, að nóg hafi verið að gert til að hindra skaðleg áhrif þessara verðsveiflna á hag atvinnuvegarins og þjóðarþúsins í heild.

Því ber að marka ákvæðna stefnu, með tilliti til reynslu undanfarinna ára, sem hafi það að marki, að meðan verðhæðir vara sé lagt í varasjóð svo mikið af afurðaverðinu, að nægi til að fylla upp í verðlæggðir, sem við má búast. Hagsveiflujöfnun sem þessi er svo þýðingarmikil, að hún verður að fara eftir reglum byggðum á reynslu. Það má ekki vera háð ákvörðun ráðherra á hverjum tíma og engu öðru, hvort nokkuð er lagt til hlíðar í góðæri eða ekki.

Verðjöfnunarsjóður á að bera vexti, sem svara til þess sem hann sparar í kostnaði af erlendum lán-tökum.

Þjóðin verður að gera sér grein fyrir, að eins og atvinnuvegum hennar er hattað, getur það hæglega leitt til þjóðargreiðslubrots, efnahagshruns og undirgefni undir erlent fjármálavald, ef afrakstri hæstu hagsveiflu er umsvifalaust varið til neyslu og verðbólgu. kenndrar fjárfestingar jafnóðum og hámarksstekjur falla til.

Aldrei má missa sjónar á því grundvallaratriði, að undirstaða stjórnartarslegs sjálfstæðis er efnahagslegt sjálfsforræði, sem veitir svigrúm til að taka viðskiptaákvæðanir á hverjum tíma í samræmi við hagstæðustu markaðsaðstæður.

Neytendavernd

Áriðandi er að girða fyrir, að hagsmunasamtök geti komið svo ár sinni fyrir borð, að þau gerist í skjóli einokunaraðstöðu afætur á þjóðfélagsheildinni. Löggjöf til að sporna við einokun, hringamyndun og samkeppnishömlum er orðin aðkallandi.

Slík löggjöf þarf ekki aðeins að ná til kaupsyslu, heldur einnig þjónustugreina, sem geta með lokun starfsstétta og einhlíða hagnýtingu tækniframfara í eigin þágu hækkað kostnaðarstig í hagkerfinu úr hófi fram.

Neytandinn á kröfu til vandaðrar vöru og þjónustu við því endurgjaldi sem ákvarðast af samkeppni á frjálsum markaði. Neytendasamtökum og opinberri þjónustu við neytendahagsmuni ber að skapa skilyrði til að halda í skefjum einokunartilhneigingum og samkeppnishömlum.

Félagsleg ábyrgð

Markmið félagslegrar þjónustu við landsmenn er að koma því til leiðar, að hver og einn búi við þá afkomu, að hann þurfi ekki að fara á mis við neitt, sem nauðsynlegt er talið til að lifa eins eðlilegu lífi og heilsa hans leyfir.

í þessu skyni þarf á hverjum tíma að eiga sér stað mat á því hver lágmarkskjör ber að tryggja með opinberum aðgerðum og sjá um að eftirlaunafólk, öryrkjar og atvinnulausir fái notið þeirra.

Brýnasta verkefnið á þessu sviði er að koma á lífeyrisherfi á jafnréttisgrundvelli fyrir alla landsmenn.

Verðbólguvæði

Óðaverðbólga síðustu ára sýnir, að sýkingin af langvinnri verðbólguþróun grefur um sig og er komin á háskalegt stig. Til að ná tökum á slíkri verðbólgu verða að koma til kerfisbreytingar, þannig að spákaupmennska og brask sé torveldað en einstaklingum og atvinnuvegum sköpuð skilyrði til öruggrar afkomu af hagsýni og ráðdeild í meðferð fjármuna.

Stjórnarstefnan á næstu árum ræður úrslitum um, hvort aðlögun að nýjum aðstæðum gerist með hrúni og kreppu eða samstæðum ráðstöfunum stjórnvalda, sem hafa dug til að gripa á vandanum hvað sem gróðabralisaðstöðu forrétindahópa liður.

Til að hefta verðbólguna verður rikið að ganga á undan með ábyrgri og aðhaldssamri fjármálastjórn. Reka verður ríkissjóð með verulegum greiðsluáttangangi og verja honum til að lækka óreiðuskuld ríkisins við Seðlabankann. Taka verður fyrir skuldaföfnun erlendis. Sporna ber við óarðbærri fjárfestingu með verðtryggingu lánsfrjár.

Viðnám við verðbólgu krefst þess, að launþegasamtök móti launajöfnunarstefnu, sem heftir kjarakapphlaup einstakra hópa.

Samneysla

I tæknivæddu samfélagi nútímans eru einkaneysla og samneysla ekki andstæður, heldur verða þessi tvö afbrigði verðmætaráðstöfunar að haldast í hendur, eigi samfélagið að vera megnugt að skapa þegnum sínum aðstöðu til að njóta þeirrar lífstýllingar, sem lífs-gæðin sem til boða eru skapa skilyrði fyrir.

Samneyslan er sá hluti verðmætaráðstöfunarinnar sem myndar ramma um þá lífshætti, sem einstaklingurinn temur sér eftir kunnáttu, smekk og efnahag. Skortir þennan almenna ramma, verður einstaklingsbundinna gæða ekki notið að neinu gagni.

Arðsemi og lífskjör

Afkoma þjóðarinnar veltur á því öðru fremur, hver raunverulegur arður fæst af því fjámagni, sem bundið er í framleiðslutækjum og verkunnáttu. Raunhæft mat á arðgjöf ruglast og fjárfesting verður handahófskennnd, ef ekki er búið svo um hnútana, að fjármagnskostnaður atvinnuvega og framkvæmda komi skýrt fram í rekstri og sé reiknaður með sama hætti hvað alla vörðar.

Á það hefur lengi skort stórlega hér á landi, að þessu grundvallarskilyrði til að átta sig á arðsemi fjárfestingar sé fullnægt. Af því stafar margskonar misræmi í hagkerfinu, en sér í lagi hefur vanhugsuð fjárfesting, þar sem raunverulegur fjármagnskostnaður hefur ekki verið látinn segja til sín í rekstri, orðið til þess að halda lífskjörum niðri, vegna þess að fjárfesting hefur ekki í nógu ríkkum mæli beinst í arðvænlegustu farvegi.

Til að ráða bót á þessu þarf að gera skýran greinarmun á fjármagni, sem ætlað er að skilla beint fullum fjármagnskostnaði, og því fjármagni, sem varið er í félagslegu skyni og þar sem ætlunin er að láta fjármagnskostnað lenda að meira eða minna leyti á sameiginlegum sjóði ríkis eða sveitarfélaga.

Áætlanagerð

Þar sem jafnmörg óleyst samfélagsverkefni kalla að og í íslensku þjóðfélagi, ber brýna nauðsyn til, að þeim sé sinnt eftir forgangsróðun, sem ákveðin sé með stjórnskipulegum hætti eftir ýtarlegan undirbúning hæfustu manna á hverju sviði og að viðhafðri opin-skárrí málsmeðferð á opinberum vettvangi.

Slík forgangsróðun getur því aðeins farið fram af tilhlyðilegri yfirsýn, að fyrir liggji framkvæmdaáætlanir, unnar fyrir hvert verkefnasvið um sig. Á grundvelli þeirra þarfa að vinna landshlutaáætlanir og síðan heildaráætlun fyrir landið allt.

Sérstaklega er orðið aðkallandi, að þessi vinnubrögð verði tekin upp í orkumálum, þar sem vatns- og jarðvarmavirkjanir ásamt endurbótum á orkudreifingarkerfinu sé felld í heildarmynd fram í tímann miðað við fyrirsjáanlegar þarfir og hagkvæmustu úrlausnir.

Enginn vafi er á, að hefðu slík vinnubrögð verið komin á fyrir einum áratug, hefði verið unnt að sneiða hjá mistökum, sem valdið hafa soun fjármuna, skapað deilur og rýrt trúnaðartraust almennings til sjjórnvalda.

Slík áætlanagerð er einnig forsenda þess að unnt sé með forsvaranlegum hætti að taka við erlendu áhættufjármagni til stofnunar fyrirtækja, sem eila

gætu vegna stærðar valdið ófyrirsjáanlegri röskun á félagslegum aðstæðum.

Skattamál

Glöppótt fyrirkomulag á álagningu beinna skatta hefur orðið til þess, að neysluskattar hafa stöðugt verið þyngdir undanfarna áratugi, og er nú svo komið, að flestir telja ógerlegt að ganga lengra en orðið er í að hækka söluskattinn, drýgsta tekjustofn ríkissjóðs. Fyrir liggur, að miklar fúlgur sleppa við beina skattlagningu án þess að nokkur réttmæt ástæða sé til, bæði með löglegum og ólöglegum hætti. Beinir skattar hvíla af þessum sökum af óeðlilegum þunga á launafólki.

Úrbætur þurfa að vera margþættar og beinast að því, að aflafé sé skattlagt á hljóðstæðan hátt, hversu svo sem þess er aflið.

Timabært er að gera eignaskatt að mun drýgri skattstofni en verið hefur, og þarf nýtt eignaskattskerfi að vera þáttur í aðgerðum til að hefta verðbólguna, þannig að verðbólgugróði verði ekki lengur skattfrjáls stórtækjulind í þágu þeirra, sem hafa öðlast aðstöðu til að safna eignum á kostnað sparenda.

Ísland og umheimurinn

Sérstaða

Vegna legu landsins hafa Íslendingar litt átt við þau vandamál að stríða, sem stafa af nánú sambylji við önnur lönd. Eftir tímabil einhæftra sambanda út á við undir erlendri stjórn, hefur þjóðin tekið upp margþætt samskipti við aðrar þjóðir í viðskiptum og menningar-efnum, og við þau hefur atvinnulíf landsmanna og þjóðleg menning dafnað.

Til áreksra hefur komið fyrr og síðar við einstakar nágrannþjóðir, sem gerst hafa óhæfilega fíknar í auðlindir við strendur landsins. Þjóðin hefur þó ætíð kappkostað að halda frið við aðra, og hlýtur það áfram að vera grundvallaratriði í skiptum hennar við umheiminn. Á þeim grundvelli ber að kappkosta að efla sérstæða menningu Íslands og efnahagslegt sjálfstæði.

Alþjóðasamstarf

Íslendingum ber að taka eins fullan þátt í starfi Sameinuðu þjóðanna og geta landsins leyfir og leggja þar sitt iðd á vogarskal í þágu friðar og þjóðfrelsis.

Reynslan hefur sýnt, að Ísland er færmt um að leggja af mörkum þekkingu og reynslu, auk fjármuna, í starfi Sameinuðu þjóðanna að líðsinni við þjóðir þróunar-

landanna og líknarmálum. Þá starfsemi ber að auka og ákveða jafnframt, að framlag Íslendinga til þróunar- og stöðar skuli ná því marki sem Sameinuðu þjóðirnar hafa sett aðildarríkjum.

Náið samstarf bræðrapjóðanna á Norðurlöndum er komið í fastan farveg, og hjóta Íslendingar að stuðla að því, að það þróist áfram.

Öryggismál og herseta

Hernaðarþýðing hafsvæðisins umhverfis Ísland er mikil eins og hernaðartækni stórveldanna er nú hátt. Rótroinn ágreiningur er með þjóðinni um hversu hún fái best séð öryggi sínu borgið við ríkjandi aðstæður. Eitt er þó sameiginlegt stefnu allra stjórnmálaflokka í því máli: Þeir hafa allir lýst sig andviga því, að erlend herseta í landinu verði varanlegt ástand. Ætti því að geta náðst samstaða um, að undirbúningur hefjist að því, að landsmenn efla öryggisfirlit á landinu og umhverfis það með aukinni land- og loft- helgisgæslu. Ekki má lengur dragast að hefja stefnu- mótun á því sviði.

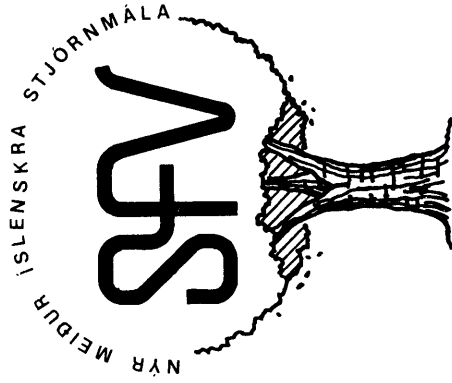
Samtökin telja fyrir sitt leyti, að Íslandi beri að standa utan hernaðarbandalaga og móta sjálfstæða utanríkisstefnu. Þau telja, að háskanum, sem stafar af heimsveldisstefnu stórveldanna, verði best afstýrt með því að lögð verði niður hernaðarbandalögin, sem þau hafa myndað, og Íslandi beri að leggja sinn skerf til þes, að í Evrópu taki ný skipan, við af hinum fjand- samlegu hernaðarbandalögum, sem tryggja öllum þjóðum álfunnar frelsi og öryggi.

Samtökin berjast fyrir uppsögn hverndarsam- ningsins og gegn herstöðvum hér á landi, fyrir brott-

vikningu hersins og að þjóðaratkvæði skeri úr um framhald á þátttöku Íslands í NATO.

Markaðsbandalög

Íslendingum hentar ekki aðild að markaðsbandalagi með erlendum þjóðum, til þess er þjóðarbúskapurinn of smár í sniðum og iðnaður of skammt á veg kominn. Aðild að markaðsbandalagi, sem heimilaði erlendu fjármagni aðgang, myndi innan skamms hneppa þjóð- ina í efnahagslega fjöttra. Í samningum við markaðs- bandalög og aðra erlenda aðila verður að gæta þess, að efnahagslegu sjálfstæði sé í enga hættu stefnt.

Frákvæmdastjórn
Samtaka frjálslyndra og vinstri manna kjörin á landstundi
27. nóvember 1977.

Formaður SFV
Magnús Torfi Ólafsson, Reykjavík
Varðgjafi
Herdís Ólafsdóttir, Akranesi.
Blátt
Andrés Kristjánsson, Kópavogi.
Gjaldkeri
Katrín Arnórsdóttir, Reykjavík.
Aðrir frávæmdastjórnarmenn:
Andri Isaksson, Kópavogi, formaður frávæmdastjórnar.
Andrés Sigmundsson, Selfossi.
Bjarni Pálsson, Núpi.
Einar Þ. Asgeirsson, Reykjavík.
Einar Hannesson, Reykjavík.
Elias Snaeland Jónsson, Kópavogi.
Guðmundur Bergsson, Reykjavík.
Halldór S. Magnússon, Stykkishólmur.
Sölvi Sveinsson, Reykjavík.

FERILL SFV

Samtök frjálslyndra og vinstri manna voru stofnuð á fundi fulltrúa úr öllum landshlutum, sem stóð í Reykjavík 14. til 16. nóvember 1969. Fundurinn samþykkti stjórnáráðgjafi, sem verið hefur grundvöllur að starfi Samtakanna, þangað til við tók stefnuskráin sem hér liggur fyrir.

Í kosningum til bæjar- og sveitarstjórna árið 1970 náðu Samtökin víða verulegum árangri. Í alþingiskosningunum 1971 unnu þau mikinn sigur, fengu fimm alþingismenn kjörna, þar af þrjú kjördæmakjörna.

Sigur Samtakanna 1971 olli stjórnarskiptum í landinu. Ríkisstjórn Sjálfstæðisflokks og Alþýuflokks, sem settð hafði á annan áratug, þrjú kjörtímabil samfléytt, lét af völdum en við tók ný ríkisstjórn Framsóknarflokks, Alþýðubandalags og Samtakanna, þar sem ráðherrar Samtakanna fóru með félagsmál, samgöngumál og menntamál.

Á útmánuðum 1974 kom upp ágreiningur í þingflokki SFV um afstöðuna til stjórnarsamstarfsins, og varð það til þess að stjórnin missti meirihluta á þingi og eftir var til nýrra kosninga með þingrofi. Eftir kosningar 1974 áttu Samtökin tvo menn á nýkjörnu Alþingi, annan kjördæmiskjörinn. Hafa Samtökin verið í stjórnarandstöðu á kjörtímabilinu sem lýkur á þessu ári.